

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/213457,Wojciech-Kujawa-Andrzej-Czaykowski-Garda.html>
27.02.2026, 02:31

Wojciech Kujawa: Andrzej Czaykowski „Garda”

7 lutego 1912 r. w Urdominie urodził się Andrzej Czaykowski „Garda”, oficer WP, cichociemny, powstaniec warszawski, skazany przez komunistyczny sąd na karę śmierci.

[Cichociemni](#) [Podziemie antykomunistyczne](#) [Zbrodnie komunistyczne](#)

07.02

Jego ojciec, Witold, ukończył politechnikę w Zurychu, a mama, Helena z d. Kryńska (używała imienia Halina), z wykształcenia była muzykiem. Podczas I wojny światowej Witold został wcielony do armii carskiej, a Halina z synem ewakuowani do Moskwy, gdzie przyszła na świat siostra Andrzeja – Wanda.

W 1918 r. Halina z dziećmi przyjechała do Warszawy, gdzie Andrzej uczęszczał do kilku szkół. Potem przeprowadził się do Kutna, lecz maturę uzyskał w Korpusie Kadetów nr 1 we Lwowie. Swoje dorosłe życie związał z polskim wojskiem. Po egzaminie dojrzałości rozpoczął naukę w Szkole Podchorążych Kawalerii w Grudziądzu, którą ukończył dwa lata później w stopniu podporucznika. Skierowano go do 1. Pułku Ułanów Krechowieckich w Augustowie, gdzie w 1937 r. został dowódcą plutonu, a rok później mianowano go porucznikiem.

Wojenna droga

We wrześniu 1939 r. jego pułk walczył w składzie Samodzielnej Grupy Operacyjnej „Narew” w okolicach Zambrowa, a potem w ramach Rezerwowej Brygady Kawalerii gen. bryg. Wacława Przeździeckiego.

23 września żołnierze znaleźli się na terytorium Litwy i zostali internowani. 27 listopada Andrzej Czaykowski zbiegł z obozu i na początku następnego roku dotarł do Wilna, gdzie złożył przysięgę konspiracyjną w Związku Walki Zbrojnej. Został wysłany z misją kurierską do Warszawy, ale podczas przekraczania granicy litewsko-sowieckiej w lutym 1940 r. został aresztowany przez Sowietów.

Skazano go na pięć lat łagru i zesłano w okolice Archangielska. Wolność odzyskał w październiku 1941 r., po podpisaniu układu Sikorski-Majski. Po opuszczeniu łagru skierował się do Buzułuku – miejsca formowania sztabu Armii Polskiej. Objął w niej dowództwo plutonu Szwadronu Przybocznego Dowódcy PSZ w ZSRS. Potem szwadron przemianowano na Oddział Przyboczny, a Czaykowski został dowódcą jego 2. szwadronu.

Z Armii Polskiej na Wschodzie Andrzej Czaykowski został przeniesiony do Oddziału VI (Specjalnego) Sztabu Naczelnego Wodza i w Wielkiej Brytanii przeszedł szkolenie dla cichociemnych. W październiku 1943 r. otrzymał awans na rotmistrza. W kwietniu 1944 r. znalazł się w okupowanej Warszawie.

W Powstaniu Warszawskim walczył początkowo na Mokotowie, m.in. jako dowódca batalionu „Ryś”, zastępca dowódcy połączonych batalionów „Oaza-Ryś” i zastępca dowódcy pułku „Waligóra”. Pod koniec września kanałami przeszedł do Śródmieścia, gdzie z niedobitków żołnierzy Mokotowa utworzono Zgrupowanie „Mokotów”, którego dowódcą mianowano właśnie „Gardę”.

Po kapitulacji powstania Czaykowski znalazł się w Częstochowie, gdzie wpadł w ręce gestapo i do kwietnia 1945 r. był więziony w obozach koncentracyjnych. Miesiąc później zameldował się w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie.

Powrót cichociemnego

Po wojnie Czaykowski zamieszkał w Londynie i przez pewien czas zajmował się renowacją mebli. Wszedł także do zarządu Stowarzyszenia Polskich Kombatantów. W 1949 r. przyjął propozycję powrotu do rządzanego przez komunistów kraju, złożoną mu przez Romana Odzierzyńskiego – ministra obrony narodowej i szefa resortu spraw wewnętrznych Rządu RP na Uchodźstwie.

29 lipca 1949 r., jako Tomasz Sulikowski, wylądował w Polsce, m.in. z zadaniem zbierania informacji politycznych i społecznych. Utworzył siatkę wywiadowczą, w skład której weszli członkowie jego rodziny lub przedwojenni znajomi, często członkowie Polskiego Towarzystwa Teozoficznego.

Jego punktem kontaktowym z Londynem było mieszkanie Heleny Miler przy ul. Kilińskiego w Gdyni. Niestety jej mąż, Jan, marynarz pływający do Wielkiej Brytanii, był jednocześnie agentem Urzędu Bezpieczeństwa pod pseudonimem „Robert”.

[Czytaj artykuł Wojciecha Kujawy *Andrzej Czaykowski „Garda”* na portalu *przystanekhistoria.pl*](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Cichociemni, Podziemie antykomunistyczne, Zbrodnie komunistyczne

Artykuł



Andrzej Czaykowski (fot. z zasobu IPN)